

Προσκυνηματικὸν Καθεστῶς

Προσκυνηματικὸν Καθεστῶς

Τὸ ἰδιοκτησιακὸν καὶ προσκυνηματικὸν καθεστῶς τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν ἔχει μεταβληθεῖ πολλάκις. Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ἱστορία τους διέπεται ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας τῆς Ἁγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος διὰ τὴν διαφύλαξιν καὶ διάσωσιν αὐτῶν. Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἀντανακλᾷ τὰς ἠρωϊκὰς προσπάθειας τῶν φυλάκων – μοναχῶν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἑλληνικῆς ταυτότητος καὶ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι τὰ ἱερά προσκυνήματα, μὲ πρῶτον τὸν Πανάγιον Τάφον, ὑπῆρξαν πεδῖον ἀτερμόνου διαμάχης ἀναμέσον τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἄλλοδόξων κατακτητῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναμέσον τῶν Χριστιανῶν ἄλλων ὁμολογιῶν.

Τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα ὁ πορθητὴς τῶν Ἱεροσολύμων Ὀμάρ ἴμπν Ἄλ-Χαττάπ ἀντιμετώπισε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὸν Πατριάρχην των, Ἅγιον Σωφρόνιον· ὁ Χαλίφης Ὀμάρ, δι' εἰδικοῦ διατάγματος (ἄχτιναμέ), ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν Πατριάρχην τοῦ «βασιλικοῦ ἔθνος» (δηλ. τῶν Ρωμηῶν) τὴν ιδιότητα ἐθνάρχου καὶ πνευματικοῦ ἡγέτου πάντων τῶν Χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, ἀκόμη καὶ τῶν ἑτεροδόξων, ὡς ἐπίσης καὶ πρεσβεῖα τιμῆς μεταξὺ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἀρχηγῶν, προσέφερε δὲ εἰς αὐτὸν ἐγγυήσεις εὐνοίας, ἀσφαλείας καὶ φορολογικῆς ἀσυδοσίας ἀπὸ μέρους τῶν μελλόντων Μουσουλμάνων ἡγεμόνων. Ὅμως, οἱ διάδοχοί του, αὐθαίρετοι Ἄραβες ἡγεμόνες, ὑπῆρξαν σκληρότατοι· ἡ χριστιανικὴ κοινότης ἤρχισε νὰ πλήττεται ὑπὸ συντόνων προσπαθειῶν ἐξισλαμισμοῦ καὶ ἀφελληνισμοῦ αὐτῆς.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Σταυροφοριῶν ἡ ἐπιβολὴ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ Ὀρθοδόξου κλήρου ὑπῆρξε βιαία, καὶ τὰ Πάνσεπτα Προσκυνήματα παρεχωρήθησαν εἰς τὸν λατινικόν, μεταφερθέντα ἐκ τῆς Δύσεως, κλήρον, ἐνῶ οἱ Ἁγιοταφῖται διετήρησαν τὸ δικαίωμα νὰ διαχειρίζωνται τὸν Ναὸν τῆς Εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ νὰ λειτουργοῦν ἑλληνιστὶ εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ εἰς Βηθλεέμ· ἐπίσης διετήρησαν καὶ πολλὰς Μονὰς ἐκτὸς Ἱεροσολύμων, ἐντὸς δὲ τῆς Ἁγίας Πόλεως τὸ παρὰ τὴν πύλην Δαυὶδ μετόχιον τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε καὶ τὸ κέντρον των, καὶ τὴν Μονὴν τῆς Μεγάλης Παναγίας. Οἱ Σταυροφόροι, θέλοντες νὰ προσεταιρισθοῦν τοὺς Ἀρμενίους καὶ Ἰακωβίτας, παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς Ναοὺς καὶ Μονὰς.

Κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα διαμορφοῦνται τὰ ἀκόλουθα ἰδιοκτησιακὰ δικαιώματα: εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀνῆκε τὸ Καθολικόν, εἰς τοὺς Λατίνους ὁ Κίων τῆς Φραγγελώσεως καὶ ὁ τόπος τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν, εἰς τοὺς Ἀρμενίους τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀδάμ καὶ τὰ Κατηχούμενα, εἰς τοὺς Ἰβηρας ὁ Γολγοθᾶς, ἡ φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Ναὸς τῆς Εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, εἰς τοὺς Νεστοριανοὺς τὸ θυσιαστήριον ἐξῶθεν τοῦ Ναοῦ, εἰς τοὺς Συροϊακωβίτας τὸ παρεκκλήσιον ὀπίσω τοῦ Παναγίου Τάφου, εἰς τοὺς Ἀρειανοὺς ὁ ἔναντι τόπος

καὶ εἰς τοὺς Χαμπεσίους ὁ τόπος ἐκ δεξιῶν τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου.

Τέλη τοῦ 15ου αἰῶνος οἱ Λατίνοι κατέλαβον ἐκ τῶν Ἰβήρων τὸ ἐν ἐκ τῶν δυὸ μερῶν τοῦ Γολγοθᾶ, ἐνῶ τὸ 1517 ὁ Ὀθωμανὸς Σουλτάνος Σελήμ Α΄, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἐκ τῶν Μαμελούκων ἀνεγνώρισε ἐπισημῶς τὴν πλήρη κυριαρχίαν τῶν Ὀρθοδόξων εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Εἶναι ἡ περίοδος διαμορφώσεως καὶ παγιώσεως τοῦ Προσκυνηματικοῦ Καθεστώτος (status quo).

Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἱστορίας τῶν Ἱεροσολύμων χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰς προσπάθειάς κυρίως τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἀρμενίων, βασιζομένων τῶν μὲν εἰς τὴν διπλωματίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, τῶν δὲ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἢ ἄλλου εἴδους πρόσβασίν των εἰς τὴν Ὑψηλὴν σουλτανικὴν Πύλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ἀνατρέψωσι τὸ εὐνοϊκὸν διὰ τὴν γηγενῆ (ἐλληνικὴν) Ἐκκλησίαν τῶν καθεστῶς καὶ ἀποκτήσωσι τὰ πρωτεῖα ἢ καὶ τὴν ἀποκλειστικότητα εἰς τὰ πανίερα Προσκυνήματα.

Τὸ 1520 ὁ διάδοχος αὐτοῦ, Σουλτάνος Σουλεῖμᾶν ὁ Μεγαλοπρεπὴς παρεχώρησε τὰς κλείδας τοῦ Ναοῦ, τὰς ὁποίας ἕως τότε κατεῖχον οἱ Ἕλληνες, μὲ κληρονομικὸν δικαίωμα εἰς οἰκογενεῖας Μουσουλμάνων, οἱ ὁποῖοι ἕως καὶ σήμερον κρατοῦν τὰς κλείδας τῆς Ἁγίας Πόρτας καὶ ἀνοίγουν καὶ κλείνουν τὸν Ναόν, βάσει σχετικῶν συμφωνιῶν.

Σήμερον ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἶναι ἀπολύτως κυριαρχική, τόσο εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὸν Πανάγιον Τάφον, ὅσο καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἱερὰ προσκυνήματα τῆς Παλαιστίνης. Εἰς τὴν πνευματικὴν, διοικητικὴν καὶ ποιμαντικὴν δικαιοδοσίαν του ἀνήκουν ὁ Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Γολγοθᾶς, ὁ Πανάγιος Τάφος καὶ τὰ παρεκκλήσια τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Ἀκανθίνου Στεφάνου, τοῦ ἐκατοντάρχου Λογγίνου, τῶν Κλαπῶν καὶ τῆς Φυλακῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης, ἀνήκουν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μέρος τοῦ Πραιτωρίου, ὁ Τάφος τῆς Παναγίας εἰς τὴν Γεθσημανήν, ἡ ἐκκλησία τῆς «Μικρᾶς Γαλιλαίας» ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ὁ τόπος λιθοβολισμοῦ τοῦ Πρωτομάρτυρος Ἁγίου Στεφάνου καὶ ὁ οἶκος τῆς Θεοτόκου.

Εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἐπίσης ἀνήκουν ὁ Ναὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Βηθλεέμ, τὸ Σπήλαιον τῶν Ποιμένων, τὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ εἰς Νεάπολιν, ὁ Ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς τὴν Πηγὴν τῆς Θεοτόκου ἐν Ναζαρέτ, τὸ Προσκύνημα τοῦ θαύματος ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὁ Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ, ὁ Ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Καπερναοῦμ, πλησίον τοῦ ὄρους τῶν Μακαρισμῶν, ἡ Μονὴ τῆς Τιβεριάδος καὶ ὁ Ναὸς τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου ἐν Ἱεριχῶ, ὅπου καὶ ἡ συκομορέα τοῦ Ζακχαίου. Ἐπίσης εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἀνήκουν αἱ παλαίφαται ἱεραὶ Μοναὶ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Χοζεβίτου, τοῦ Σαρανταρίου ὄρους, τῆς Βηθανίας, τοῦ ἁββᾶ Γερασίμου τοῦ Ἰορδανίτου, τοῦ ἁββᾶ Θεοδοσίου, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Συμεὼν τοῦ θεοδόχου, ἡ λεγομένη «Καταμόνας».